

KHU DI TÍCH

Ngã Ba Đồng Lộc

HỒ BÁCH KHOA*

Có hình thế tựa như một lòng chảo, được bao bọc xung quanh bởi những dãy núi thấp, Ngã ba Đồng Lộc (thuộc xã Đồng Lộc, huyện Can Lộc, tỉnh Hà Tĩnh) là điểm gặp nhau của tỉnh lộ 2 (đi qua Ngã ba Giang) và tuyến đường 15A (đi Truong Bát, lên Hương Khê và một ngã vào thị xã Hà Tĩnh). Trong thời kỳ kháng chiến chống Mỹ, Ngã ba Đồng Lộc là điểm giao thông quan trọng trên tuyến đường mòn Hồ Chí Minh - con đường chiến lược trong cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước của dân tộc. Năm 1964, đế quốc Mỹ gây nên sự kiện Vịnh Bắc Bộ, mở đầu cho cuộc chiến tranh đánh phá miền Bắc. Từ thời điểm này trở đi, hệ thống giao thông, cầu cống trên trục đường 1A và các vùng phụ cận bị bom đạn địch đánh phá nặng nề. Ngã ba Đồng Lộc trở thành đầu mối quan trọng trong mạch máu giao thông và cũng là trọng điểm bị đánh phá ác liệt nhất của lực lượng không quân Mỹ.

Nhằm ngăn chặn sự chi viện của hậu phương miền Bắc đối với chiến trường miền Nam, đế quốc Mỹ đã dùng các loại phương tiện chiến tranh hiện đại nhằm hủy diệt và xóa sổ địa danh Ngã ba Đồng Lộc. Suốt 8 năm (1964

- 1972) vùng trời Đồng Lộc hầu như không ngớt tiếng gầm rú của máy bay và tiếng nổ của bom đạn địch. Đế quốc Mỹ đã huy động các loại máy bay F4, F110, A6, D37 ném xuống Ngã ba Đồng Lộc trên 42.900 quả bom phá, 12.000 quả bom từ trường, 96 quả bom bi mẹ, 90 quả rốc két... Từ tháng 7/1968, mức độ đánh phá càng dữ dội, ác liệt hơn. Riêng ngày 7/7/1968, không quân Mỹ đánh 16 đợt, mỗi đợt có từ 50 - 60 lần chiếc máy bay ném bom và trung bình 1m² ở Ngã ba Đồng Lộc phải hứng chịu 3 - 4 quả bom các loại.

Dưới sự lãnh đạo của Đảng, trực tiếp là Đảng bộ Hà Tĩnh, các lực lượng bộ đội, thanh niên xung phong, công an, dân quân sát cánh bên nhau hiệp đồng chiến đấu, quyết tâm bảo vệ mạch máu giao thông. Với tinh thần quyết tâm "Tất cả cho miền Nam ruột thịt", quân và dân Hà Tĩnh đã huy động hết sức mình cùng cả nước góp phần vào cuộc chiến đấu bảo vệ độc lập của dân tộc. Người dân Đồng Lộc cùng nhiều xã thuộc huyện Can Lộc đã có 12.600 lượt người tham gia, góp trên 185.450 ngày

* PHÓ TRƯỞNG PHÒNG QUẢN LÝ DI SẢN VĂN HÓA, SỞ VĂN HÓA - THÔNG TIN HÀ TĨNH

công, vận chuyển trên 45m³ gỗ, cung cấp 22.448 cọc tre và 24.600 gánh cành lá chống lầy. Tiêu biểu cho các tập thể, đơn vị, cá nhân anh hùng trên trận địa Ngã ba Đồng Lộc là chiến sĩ quan sát bom La Thị Tám - Chị đã đứng vững liên tục trong suốt 90 ngày đêm trên đỉnh núi Mòi và đã hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ; là tổ rà phá bom Vương Đình Nhỏ với nhiều sáng kiến độc đáo; là tổ gạt máy Uông Xuân Lý không quản hy sinh, hằng hái san lấp hố bom san đường cho xe qua; là tổ cảnh sát giao thông Nguyễn Tiến Tuấn liên tục bám sát trận địa; là các chiến sĩ đơn vị cao xạ 210 thuộc F367 đã đánh trả quyết liệt máy bay địch bảo vệ những chuyến xe, chuyến hàng vượt qua trọng điểm một cách an toàn.

Trong những tập thể, cá nhân điển hình đó, nổi bật là tập thể 10 cô gái tiểu đội 4 thuộc tổng đội 55 thanh niên xung phong do Võ Thị Tần làm tiểu đội trưởng. Giữa vùng chảo lửa của cuộc chiến tranh, dù đời sống vật chất cũng như tinh thần gặp nhiều khó khăn, nhưng các chị, Võ Thị Tần, Hồ Thị Cúc, Nguyễn Thị Nhỏ, Hà Thị Xanh, Trần Thị Rạng, Nguyễn Thị Xuân, Võ Thị Hà, Trần Thị Hương, Võ Thị Hợi, Dương Thị Xuân vẫn luôn lạc quan yêu đời, thương yêu, đoàn kết, động viên nhau không quản ngày đêm cùng hoàn thành xuất sắc mọi nhiệm vụ. Tiểu đội 4 đã đào đắp hàng ngàn m³ đất đá, san lấp hàng ngàn hố bom, hướng dẫn hàng trăm chuyến xe, cứu hàng trăm chuyến hàng... 10 cô gái thanh niên xung phong Ngã ba Đồng Lộc anh hùng, bất khuất ấy đã để lại nhiều kỷ niệm, tình cảm, ấn tượng đẹp trong các chiến sỹ, đồng đội, những đoàn xe chở hàng vượt qua chảo lửa trên đường hành quân vào mặt trận. Ngày 24/7/1968, cùng một lúc, 10 cô gái trong tiểu đội thanh niên xung phong Võ Thị Tần đã anh dũng hy sinh trong khi đang làm nhiệm vụ. Các chị đã hiến trọn cả tuổi đời thanh xuân cho sự nghiệp giải phóng đất nước. *Tên tuổi của 10 cô đã được nhân dân cả nước và bạn bè thế giới nhắc đến như một kỳ tích anh hùng của dân tộc Việt Nam anh hùng.* Với những chiến công và sự hy sinh to lớn đó, năm 1972 tiểu đội thanh niên xung phong Võ Thị Tần đã được Nhà nước tặng thưởng các huân chương và truy tặng danh hiệu đơn vị Anh hùng lực lượng vũ trang nhân dân.

Ngã ba Đồng Lộc không chỉ là nơi mãi ghi

sâu tội ác của đế quốc Mỹ, mà quan trọng hơn, đây chính là mảnh đất chứng tích anh hùng, khắc ghi chiến công sáng chói và oanh liệt của quân dân ta. Ngã ba Đồng Lộc chính là bản anh hùng ca của chủ nghĩa anh hùng cách mạng, biểu tượng của trí sáng tạo, lòng dũng cảm, ý chí kiên cường của cả dân tộc, của thế hệ trẻ Việt Nam. Năm 1988, Ngã ba Đồng Lộc đã được Nhà nước công nhận là di tích quốc gia, Trung ương Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh chọn làm trường học giáo dục truyền thống cách mạng cho thế hệ trẻ.

Sau khi chiến tranh kết thúc, được sự giúp đỡ của các ban ngành cấp tỉnh, của các bộ, ngành ở Trung ương, khu di tích Ngã ba Đồng Lộc đã được bảo vệ và tôn tạo một số công trình có ý nghĩa tưởng niệm. Hiện nay, được sự quan tâm của Bộ Văn hóa - Thông tin, của Trung ương Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh và dưới sự chỉ đạo trực tiếp của chính quyền tỉnh Hà Tĩnh, khu di tích Ngã ba Đồng Lộc được quy hoạch tổng thể, đầu tư kinh phí lớn, với nhiều hạng mục quy mô, đã và đang đưa vào sử dụng như: Tượng đài Chiến thắng; Quảng trường - cụm biểu tượng ngành giao thông vận tải, các lực lượng công an, bộ đội đã tham gia bảo vệ và chiến đấu tại địa danh lịch sử này; nhà trưng bày bảo tàng Ngã ba Đồng Lộc; nhà truyền thống lực lượng thanh niên xung phong Việt Nam; nhà bia tưởng niệm; khu mộ "10 cô gái Ngã ba Đồng Lộc"; một số hạng mục khác đã và đang có kế hoạch nâng cấp, xây dựng mới.v.v... Các dãy núi xưa kia chịu sự cày xới của bom đạn địch, nay đã được phủ một màu xanh đầy sức sống. Phương tiện phục vụ cũng như năng lực, trình độ của đội ngũ cán bộ ở đây đã được trang bị và nâng lên rất nhiều, bước đầu đáp ứng được phần nào yêu cầu của khách tham quan trong nước và quốc tế. Hàng năm, khu di tích đều được đón tiếp từ 70 - 80 nghìn lượt khách; nhiều đoàn lãnh đạo cao cấp của Đảng, Nhà nước, các bộ, ngành Trung ương, các đoàn khách quốc tế cũng thường xuyên về đây tham quan, thăm viếng. Khu di tích Ngã ba Đồng Lộc đang là điểm hội tụ, gặp gỡ, giao lưu và trở thành trường học lớn về rèn luyện, giáo dục truyền thống cách mạng cho thế hệ trẻ Việt Nam trong sự nghiệp đổi mới của đất nước./.

H.B.K